

БИБЛИОГРАФИЈА

„ЦРВЕНА АРМИЈА ДАНАС“

У новембру прошле године у САД изашла је књига „Црвена армија данас“ од пуковника Луис Б. Елиа, дугогодишњег официра америчке обавештајне службе. У овој књизи аутор се старао да прикаже снагу Совјетске армије, њену организацију и тактику. Он детаљно расправља о свим родовима војске, даје низ упоређења између Совјетске и осталих армија — углавном армије САД — и труди се да америчким официрима да што вернију претставу о саставу и снази Совјетске армије. Међутим, и поред интересантности, ове податке треба узимати са резервом.

Овом приликом, изнећемо само неке податке о организацији Совјетске армије које аутор даје, углавном, у додатку 2 своје књиге.

У новом типу совјетске стрељачке дивизије која има 11.000 људи запрежна стока је скоро потпуно замењена моторним возилима, тако да се цела дивизија може моторизовати ако би се ојачала само са 80 камиона, као што се то већ показало на послератним маневрима у Немачкој.

Аутор не даје тачне податке о томе колико је стрељачких дивизија већ прешло на нови тип организације, али наглашава да се нова опрема дели постепено, тако да још има стрељачких дивизија старог типа.

Дивизија новог типа има: три стрељачка пука, тенковски пук (50—55 тенкова Т-34 и 15—20 самоходних оруђа 100 мм монтираних на шасији Т-34), артиљерску бригаду од 72 оруђа (24 топа 76 мм, 36 хаубица 122 мм и 12 бацача 120 мм*), ПТ дивизион, извиђачки батаљон са неколико лаких оклопних кола и већим бројем мотоцикла, јединицу ПАО са топовима 37 мм и остале родове и службе.

Стрељачки пук има три стрељачка батаљона, пуковску артиљерију са самоходним топовима 76 мм, бацачима 120 мм и ПТ топовима 57 мм, као и остале јединице.

Стрељачки батаљон има три стрељачке чете (200—250 пушка, 27 лаких митраљеза, 9 тешких митраљеза), две чете тешких оруђа (8—12 тешких митраљеза и 8—12 бацача 82 мм) и остале ситне јединице. Из упоређења америчке пешадиске и совјетске стрељачке дивизије види се да совјетска дивизија има 11.000, а америчка 18.000 људи, тј. 7.000 људи више, да обе имају по 72 оруђа дивизиске артиљерије (код америчке дивизије само хаубице, тј. три дивизиона 105 и један дивизион 155 мм, сваки по 18 хаубица), да тенковски пук совјетске стрељачке дивизије има око 70 тенкова и самоходних оруђа, а дивизиски тенковски батаљон америчке пешадиске дивизије око 80 тенкова („Патон“) и да совјетска дивизија има 72—108 бацача 82 мм и 24—36 бацача 120 мм, а америчка — по 36 бацача 81 и 107 мм.

Даље аутор наводи да се 24 топа 76 мм и 36 хаубица 122 мм совјетске артиљерије могу грубо изједначити са 54 америчке лаке хаубице, тј. са три дивизиона дивизиских хаубица 105 мм, и да по снази ватре совјетском дивизиону од 12 тешких бацача 160 мм (САД немају бацаче одговарајућег типа) одговара 18 америчких тешких

* Вероватно се ради о бацачима 160 м/м, јер аутор, при упоређењу артиљерије америчке пешадиске и совјетске стрељачке дивизије, упоређује 12 бацача 160 мм са 18 хаубица 155 мм — А. Б.

хаубица, тј. дивизион дивизијских хаубица 155 мм, али да совјетски бацач од 160 мм има свега 1/3 домета хаубице 155 мм (домет хаубице 155 мм износи 16,3 јарди, тј. 14,7 км).

Укупан однос тенкова у америчкој и совјетској стрељачкој дивизији приближно износи 1,75 према 1 у корист америчке дивизије (америчка дивизија има 149 тенкова — рачунајући и лаке тенкове, а совјетска само 85 тенкова и самоходних оруђа).

Међутим, совјетска стрељачка дивизија има око 180 артиљерских оруђа изнад 76 мм, а америчка само 144 оруђа, тј. 1,25 према 1 у корист совјетске дивизије.

Иако по мишљењу аутора не постоји велика разлика између обе дивизије у снази ватре, израженој у тонама муниције које се могу избацити у току једне минуте, огроман вишак од 7000 људи у америчкој дивизији аутор објашњава знатно вишим стандардом мирнодопског живота људства америчке армије и, због тога, неопходном потребом да се за снабдевање мора ангажовати далеко више људи у америчкој него у совјетској дивизији. Тако, на пример, у америчкој дивизији ангажовано је за припрему хране у кухињама 900 људи више него у кухињама совјетске дивизије, а у санитету америчке дивизије има око четири пута више људи него у санитету совјетске дивизије; америчке инжењерске јединице и јединице за везу имају знатно више људства од совјетских јединица. Осим тога у америчким јединицама постоје тзв. „допунске јединице“ (на пример, пешадиска чета има око 20 људи) за брзу попуну губитака, тако да је бројно стање америчке скоро два пута веће од бројног стања совјетске чете, иако америчка чета има само нешто више оруђа.

Аутор даље наводи да је у совјетским јединицама за службу снабдевања, медицинску помоћ, евиденцију о рањеном и погинулом људству и за извештавање њихових породица ангажован минималан број људи, да је храна совјетског човека у грађанству веома оскудна, да код куће има врло мали конфор и удобности, тако да лишавања у рату не утичу много на његов морал и да је задовољан са храном у армији, јер је она ипак боља од оне на коју је навикао код куће.

Совјетска стрељачка дивизија „старог типа“ која је такође послератна, сасвим је слична „новом типу“ дивизије, само што има артиљерију са коњском вучом и коњичке извиђачке јединице.

Тенковска дивизија Совјетске армије од 10.500 људи има три пука средњих тенкова (180 до 210 тенкова Т-34 и неколико стрељачких чета), тешки тенковски пук (40 до 50 тешких тенкова и 20 до 25 тешких самоходних оруђа), мотострељачки пук (три мотострељачка батаљона, дивизион од 12 топова 76,2 мм, мешовити минобацачки дивизион бацача 82 и 120 мм), јединицу минобацача 120 мм, јединицу хаубица 122 мм, јединицу од 12 ракетних бацача 132 мм, ПА дивизион, извиђачки батаљон са неколико тенкова Т-34 и већим бројем мотоцикла и остале јединице.

Аутор не даје укупан број артиљерских оруђа у тенковској дивизији, само каже — да има 36 оруђа 76 мм.

Однос тенкова приближно износи 1,4 према 1 у корист америчке дивизије, пошто америчка оклопна дивизија има 373 тенка (рачунајући и 58 лаких), а совјетска тенковска дивизија 260 — 285 тенкова и самоходних оруђа.

Иако нема података о тачном броју циви у совјетској тенковској дивизији, ипак се може закључити да је већи него у америчкој, тако да постоји сличан однос као и између стрељачких дивизија, тј. америчка дивизија има више тенкова, а совјетска више артиљерије.

Механизована дивизија је по броју људства најјача дивизија Совјетске армије, јер има 12.500 до 13.000 људи. Она има три механизована пука (сваки по два мотострељачка батаљона, батаљон средњих тенкова од 20 до 25 тенкова Т-34, дивизион топова 76 мм, мешовити минобацачки батаљон 82 и 120 мм и остале јединице), пук средњих тенкова (60—70 тенкова Т-34), тешки тенковски пук (40 тешких самоходних оруђа и 20 тешких тенкова*), минобацачки пук 120 мм, хаубички пук 122 мм, дивизион ракетних минобацача (12 ракетних бацача 132 мм — кађуше), ПА дивизион са топовима 37 мм, извиђачки батаљон са неколико тенкова Т-34 и већим бројем мотоцикла и остале јединице.

*) Вероватно их има више од наведеног броја.

Према томе, ако се совјетска механизована дивизија, која има 180—205 тенкова и самоходних оруђа, упореди са америчком дивизијом од 149 тенкова, онда се добија однос 1,3 према 1 у корист совјетске дивизије. Иначе, између њих постоји доста сличности: трима совјетским механизованим пуковима одговарају три америчка пешадиска пука, тенковском батаљону америчке дивизије одговара тенковски пук совјетске механизоване дивизије, тенковском батаљону совјетског механизованог пука одговара тенковска чета америчког пешадиског пука. Међутим, однос артиљериских оруђа не може се дати пошто недостају подаци за совјетску дивизију (сем да има око 100 бацача 82 и 120 мм), док јачина људства совјетске механизоване дивизије износи свега 60% људства америчке пешадиске дивизије.

Аутор наглашава да су подаци с којима располаже о **совјетској коњичкој дивизији** само донекле поуздани. Према тим подацима њена јачина износи 4.500—4.800 људи и састоји се из три коњичка пука (сваки јачине 1.100 људи), артиљеријског пука од 12 топова 76 мм и 12 бацача 120 мм (сви на коњску вучу). Сваки коњички пук има дивизион од 12 бацача 82 мм, батерију од 4 топа 76 мм и ПА батерију од 4 топа 57 мм.

Према подацима, који су такође само донекле поуздани, совјетска **артиљериска дивизија**, јачине 9000 до 10.000 људи, има лаку топовску бригаду (4.000 људи) са 72 топа 76 мм, лаку хаубичку бригаду (2.500 људи) са 48 хаубица 122 мм, пук средњих хаубица (1200 људи) са 24 хаубице 152 мм, дивизион или пук средњих топова (700 или 1200 — 1300 људи) са 12 или 24 топа 122 мм, и остале јединице које имају 800 људи. Аутор даље примећује да се артиљериске дивизије могу састојати само из средње и тешке артиљерије.

Према вероватним подацима **стрељачки корпус** Совјетске армије састоји се из две до три стрељачке дивизије, једне тенковске или механизоване дивизије и корпусне артиљерије (обично један дивизион хаубица 152 мм, један дивизион топхаубица 152 мм и један дивизион топова 122 мм), тако да према броју које улазе у састав корпуса између њега и америчког корпуса нема знатне разлике.

У Другом светском рату **коњички корпус** је имао приближно три коњичке дивизије, један или два тенковска пука (пук са 65 тенкова Т-34), један дивизион самоходних оруђа са 21 оруђем 85 или 100 мм (вероватно се ради о пуку), један ПТ пук са 24 оруђа 76 мм и 12 оруђа 57 мм, један минобацачки пук са 24 бацача 120 мм и један ПА пук са 16 топова 37 мм.

Према недовољно поузданим подацима **пољска армија** састоји се из два до пет стрељачких корпуса и армиске артиљерије (која може да буде формирана као артиљериска дивизија). Армиска артиљерија обично се састоји из три пука топова 76 мм (вероватно бригада), три пука хаубица 122 мм, три пука минобацача 120 мм, три пука или три дивизиона ракетних минобацача 132 мм, једног пука хаубица 152 мм, једног пука топ-хаубица 152 мм и једног пука топова 122 мм.

Према ауторовој процени **механизована армија** се састоји од три до пет дивизија, од којих могу бити две до четири механизоване, једна до две тенковске и једна од две стрељачке, потпуно моторизоване дивизије.

Фронт (група армија) у свом саставу може имати две до пет стрељачких армија, једну до три механизоване армије и једну ваздухопловну армију.

Ваздухопловна армија може имати две до пет ваздухопловних дивизија (свака дивизија по четири пука, сваки пук по две до четири ескадриле, а ескадрила по 15 апарата) тако да ваздухопловна армија може имати до 1200 апарата.

Из наведених података се види да се Совјетска армија у послератном периоду интензивно механизује. Нарочито је интересантно да се тенковски пук укључује у састав стрељачке дивизије и да совјетска стрељачка дивизија, онаква каква је била у Другом светском рату, више не постоји, јер се данас под именом стрељачке дивизије подразумева моторизована дивизија.

Из ове књиге износимо још следећу упоредну таблицу важнијег наоружања совјетске и америчке дивизије и однос домета појединих оруђа.

	Совјетска стрелачка дивизија	Америчка пешадска дивизија	Совјетска механизо- вана диви- зија	Совјетска тенковска дивизија	Америчка оклопна дивизија
Тенкови:					
— лаки	нема	9	нема	нема	58
— средњи	50—55	12	120—145	180—210	240
— тешки	нема	123*)	20**)	40—50	75*)
Самоходни топови:					
— лаки	12—24	нема	нема	нема	нема
— средњи	15—20	нема	нема	нема	нема
— тешки	нема	нема	40**)	20—25	нема
Оруђа пољске артиљерије:					
— лаки топови	24	нема	?	36	нема
— лаке хаубице	36	54	?	?	54
— средње хаубице	нема	18	?	?	18
— ПТ топови	48	нема	нема	нема	нема
— гардиски минобацачи	нема	нема	12	12	нема
Тешки бацачи:					
— совјетски 120 мм					
— амерички 105 мм	24—36	36	—***)	?	нема
Оруђа пешадског батаљона:					
— средњи бацачи	72—108	36	***)	?	4
— лаки бацачи	нема	81	нема	нема	48
— тешки митраљези	72—108	36	?	?	152
— лаки митраљези	243	81	?	?	180
— аутоматске пушке	нема	405	нема	нема	68
— пушке	1944	1944	?	?	864
— базуке 2,36 инча (59 мм)	нема	81	нема	нема	160
— базуке 3,5 инча (89 мм)	нема	99	нема	нема	68
— бестрзајни топови 57 мм који се преносе на рукама	нема	81	нема	нема	нема
— бестрзајни топови 75 мм који се преносе на рукама	нема	36	нема	нема	нема
Лаки ПА топови:					
— совјетски 37 мм и	Мање не-			Мање него	
— САД 40 мм	го аме-	64		америчка	64
	ричка				

*) САД сада употребљавају средње-тешки тенк „Патон“.

***) Вероватно више од наведеног броја.

****) Сматра се да укупно има 100 средњих и тешких бацача.

Максимални домет

СОВЈЕТСКИХ ОРУЂА			АМЕРИЧКИХ ОРУЂА		
Бацачи 82 мм	3.350	јарди (3000 м)	Бацачи 81 мм	3.300	јарди (3000 м)
Бацачи 160 мм	5.500	" (5000 м)	Бацач 4,2 инча		
Бацачи 120 мм	6.300	" (5600 м)	(107 мм)	4.400	" (4000 м)
Хаубица 122 мм	13.200	" (12.000 м)	Хаубица 105 мм	12.200	" (11.100 м)
Хаубица 152 мм	13.600	" (12.400 м)	Хаубица 155 мм	16.300	" (14.900 м)
Топ хаубица			Хаубица 8 инча		
152 мм	18.900	" (17.200 м)	(203 мм)	18.500	" (16.900 м)
Топ 122 мм	22.800	" (20.800 м)	Хаубица 240 мм	25.300	" (23.100 м)
Топ или хаубица 203 мм	?		Топ 155 мм	27.000	" (24.600 м)
Топ или хаубица 210 мм	?		Топ 8 инча (203 мм)	35.500	" (32.400 м)

Напомена: бројеви у метрима су приближни (јард има 0,914 м, а инча 25,4 мм)

Потпуковник АЛЕКСАНДАР БАКИЋ